

Енергетичний фактор у сучасних умовах глобалізації міжнародних економічних відносин набуває домінуючого значення, оскільки є найважливішою інфраструктурою соціально-виробничого розвитку кожної країни, а енергетична безпека, у свою чергу, посідає провідне місце серед складових економічної безпеки. <...> Проблема безпеки має велике значення для будь-якої країни світу та ставить на меті попередження та ліквідацію внутрішніх і зовнішніх загроз, здатних позбавити суспільну та економічну сфери стабільності і похитнути конкурентні переваги національної економіки на міжнародному ринку, в умовах вичерпності та підвищення вартості традиційних енергоносіїв.

<...> Енергетична безпека, на думку вітчизняних учених, є однією з найважливіших складових економічної безпеки країни. Вона характеризується станом забезпечення держави паливно-енергетичними ресурсами, що гарантують її повноцінну життєдіяльність, станом безпеки енергетичного комплексу економіки; здатністю енергетики забезпечити нормальне функціонування економіки, енергетичну незалежність країни. Під енергетичною безпекою слід розуміти спроможність держави забезпечити ефективне використання власної паливно-енергетичної бази, здійснити оптимальну диверсифікацію джерел і шляхів постачання в країну енергоносіїв для забезпечення життєдіяльності населення та функціонування національної економіки в режимі звичайного, надзвичайного та воєнного стану, попередити різкі цінові коливання на паливно-енергетичні ресурси або ж створити умови для безболісної адаптації національної економіки до нових цін на ці ресурси.

<...> Проникнення енергетики в усі сфери економічної діяльності країни визначає її особливу роль у забезпеченні безпеки розвитку сучасного суспільства. Варто виділити такі особливості енергетики, які відрізняють її від інших галузей господарства України:

- технологічні особливості, зумовлені фізичною суттю процесів виробництва, розподілу та споживання енергії;
- внутрішньогалузеві особливості (висока капіталоемність енергетичних об'єктів, тривалі терміни їх спорудження та експлуатації);
- характер зв'язку з іншими галузями – широке використання енергії майже у всіх галузях економіки;
- істотний вплив на навколишнє природне середовище.

<...> Енергетика дійсно є основою української економіки, яка забезпечує функціонування всіх галузей, формування значної частки доходної частини бюджету та надходження валютних коштів. Тому одним з найважливіших питань енергетичної безпеки є забезпечення енергетичної

незалежності країни, для цього необхідно визначити стратегічні цілі розвитку енергетики, що відповідають пріоритетним національним інтересам:

- надійне забезпечення енергетичними ресурсами потреб національного господарства і населення в об'єктивно необхідних обсягах;

- підвищення рівня енергетичної незалежності національної економіки за рахунок обґрунтованого збільшення частки споживання первинних енергетичних ресурсів власного виробництва;

- надійне та ефективне функціонування і розвиток галузей та підприємств ПЕК;

- максимально можливе зменшення шкідливого впливу на навколишнє середовище від діяльності об'єктів паливно-енергетичного комплексу відповідно до внутрішніх та міжнародних вимог;

- гарантоване на державному рівні забезпечення соціального захисту в галузях ПЕК.

Реалізація зазначених цілей дасть можливість створити умови для інтенсивного розвитку країни і підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки, для чого необхідно визначити основні завдання та напрями реалізації енергетичної стратегії та забезпечення енергетичної безпеки:

- формування цілісної та дієвої системи керування та регулювання в паливно-енергетичному секторі, розвиток конкурентних відносин на ринках енергоносіїв;

- створення передумов для зменшення енергоємності вітчизняної продукції на засадах впровадження енергоефективних технологій, прогресивних стандартів, стимулювання енергозбереження в усіх галузях економіки;

- розвиток експортного потенціалу енергетики переважно за рахунок електроенергії, для чого необхідно модернізувати сучасні лінії електромереж та оновити генеруючі потужності;

- оптимізація видобутку власних енергоресурсів, у тому числі за рахунок розвитку відновлюваних джерел енергії;

- диверсифікація зовнішніх джерел енергопостачання, а також диверсифікація маршрутів їх транспортування;

- створення єдиної державної системи статистики, моніторингу та контролю виробництва і споживання енергетичних продуктів, формування балансів їх попиту та пропозицій;

- нормативно-правове забезпечення реалізації цілей енергетичної стратегії з урахуванням існуючих міжнародних зобов'язань, передбачених Договором до Енергетичної хартії, Кіотським протоколом, численними

міжнародними двосторонніми договорами, а також вимогами європейського енергетичного законодавства.

<...> Сучасний стан енергетичної галузі, безумовно, впливає на загальний рівень енергетичної безпеки. Якщо порівняти структуру енергоспоживання України з аналогічною структурою інших провідних країн світу, що також відчувають певну енергетичну залежність від імпорту енергоносіїв, з'ясується, що в Україні ця структура вкрай нераціональна та орієнтована на споживання імпортованого газу. Тому варто виділити основні загрози енергетичної безпеки України, що зумовлені факторами, які можна класифікувати на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх факторів належать:

- надмірна енергоємність ВВП;
- застаріле обладнання та високий рівень зношеності основних виробничих фондів енергетичної галузі;
- недостатній рівень інвестицій у розвиток галузей ПЕК;
- відсутність власного виробництва ядерного палива і забезпечення повного ядерного циклу;
- нераціональне використання енергоресурсів;
- недосконалість інформаційно-правового забезпечення функціонування та розвитку ПЕК у ринкових умовах.

Серед зовнішніх факторів найважливішими є:

- високий рівень монополізації постачання імпортних енергоносіїв;
- залежність від імпорту значної частки виробничого устаткування, матеріалів та послуг для галузей ПЕК (*Пабат А. Сутність та основні поняття енергетичної безпеки як складової економічної безпеки // Проблеми науки. – 2011. – № 8. – С. 26–30*).